

Информация относно изискванията за класифициране на юридическите лица в сектор „Държавно управление“, в съответствие с Европейската система от национални и регионални сметки в Европейския съюз 2010, приета с Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 година

1. Европейска система от сметки 2010

Европейската система от сметки 2010, установена с Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 година (ЕСС 2010), включва методика и програма за предаване на данни, в която се определят сметките и таблиците, които всички държави-членки следва да представят на Комисията (Евростат) в определени срокове.

За Европейския съюз и неговите държави-членки данните, получени от рамката на ЕСС 2010, имат съществено значение при формулирането и наблюдението на техните икономически и социални политики, и по-специално при определяне на критерии за процедурата при прекомерен дефицит - измерване на държавния дефицит и дълг.

Рамката ЕСС 2010 включва два основни комплекта таблици - сметки по институционални сектори, и рамката „Input-Output“ и сметки по отрасли.

2. Институционални единици и сектори

Институционалните единици са стопански субекти, които са в състояние да притежават стоки и активи, да поемат задължения и да участват в икономически дейности и операции с други единици от свое име. За целите на системата ЕСС 2010 институционалните единици са групирани според това какъв вид производител представляват и в зависимост от основната им дейност и функция, които се считат за показателни за икономическото им поведение, в пет взаимно изключващи се вътрешни институционални сектора: нефинансови предприятия, финансови предприятия, държавно управление, домакинства и нетърговски организации, обслужващи домакинствата.

Сектор „Държавно управление“ (S.13) включва институционални единици, които са непазарни производители, чиято продукция е предназначена за индивидуално и колективно потребление и които се финансират от задължителни плащания, извършвани от единици, принадлежащи към други сектори, и институционални единици, основно ангажирани с преразпределение на национален доход и богатство. Освен това, тези единици могат да имат пазарни подразделения с обособен вид дейност, които не са самостоятелно отделени институционално и не са признати като квази-предприятия, като тези подразделения също се включват в сектор „Държавно управление“.

3. Държавни институционални единици

Държавният сектор се състои от всички резидентни институционални единици в икономиката, които се контролират от държавното управление. Частният сектор се състои от всички останали резидентни единици.

Държавните институционални единици се класифицират в сектора на държавните

корпоративни предприятия (ако са пазарни производители) или в сектор „Държавно управление“ (ако са непазарни производители).

Таблица № 1 представя критериите, използвани за разграничаване между държавен и частен сектор, в държавния сектор — между сектора на държавното управление и сектора на държавните корпоративни предприятия, в частния сектор — между сектора на нетърговските организации, обслужващи домакинствата, и сектора на частните корпоративни предприятия.

Таблица № 1 – Критерии за разграничаване на секторите

Критерии	Контролирани от държавното управление (държавен сектор)	Под частен контрол (частен сектор)
Непазарна продукция	Сектор „Държавно управление“	Сектор „Нетърговски организации, обслужващи домакинствата“
Пазарна продукция	Държавни корпоративни предприятия	Частни корпоративни предприятия

За да се определи сектора на дадена единица, е необходимо да се установи дали тя е под контрола на държавното управление и дали е пазарен или непазарен производител.

Контролът се определя като способността за определяне на общата политика или програма на дадена институционална единица.

Държавното управление си осигурява контрол върху дадено корпоративно предприятие в резултат на специално законодателство, което дава право на държавното управление да определя корпоративната политика. Показателите по-долу са главните фактори, които трябва да се вземат предвид при определянето на това, дали дадено корпоративно предприятие е под държавен контрол: държавна собственост върху мажоритарната част от акциите с право на глас, държавен контрол над управителния съвет или орган, държавен контрол при назначаването и отстраняването на служителите на ръководни постове, държавен контрол над главните комитети в дружеството, притежаване на златна акция от държавното управление, специални разпоредби, държавното управление е основен клиент на предприятието, и кредити, предоставени от държавното управление на предприятието.

Разграничаването между пазарна и непазарна продукция и класифицирането на субектите от държавния сектор в сектора на държавното управление или в сектора на корпоративните предприятия зависи от следното правило:

Дадена дейност се смята за пазарна, когато съответстващите стоки и услуги се търгуват при следните условия:

- 1) продавачите се стремят да максимизират печалбите си в дългосрочен план, като продават стоки и услуги свободно на пазара на всеки, който е готов да заплати поисканата цена;
- 2) купувачите целят да постигнат максимална полза предвид ограничените си ресурси, като купуват продуктите, които отговарят най-добре на техните нужди на предложената цена;
- 3) ефективни пазари съществуват, когато продавачите и купувачите имат достъп до пазара и информация за него. Един ефективен пазар може да функционира и ако тези условия не са съвършено изпълнени.

4. Прилагане на правилото за пазарна и непазарна дейност по отношение на държавните институционални единици

В случаите, когато основната дейност на държавната институционална единица е производство и доставка на непазарна продукция за колективно и индивидуално потребление и извършване на операции, предназначени за преразпределение на национален доход и богатство, тя следва да се класифицира в сектор „Държавно управление”(S.13).

В случаите, когато основната функция на държавната институционална единица е финансово посредничество, включително застрахователни услуги, или спомагателни финансови дейности, тя следва да бъде класифицирана в сектор ”Финансови предприятия” (S.12), а не в сектор „Държавно управление” (S.13).

В други случаи е необходимо да се провери дали единицата осъществява пазарна или непазарна дейност. Ако единицата се финансира чрез продажба на стоки и услуги на икономически значими цени, то тя е пазарен производител. Пазарните производители се класифицират в сектор „Нефинансови предприятия” (S.11).

Таблица № 2 показва вида производител, както и основните дейности и функции, които са характерни за всеки сектор.

Таблица № 2 - Вид производител, основни дейности и функции, класифицирани по сектори

Вид производител	Основна дейност и функция	Сектор
Пазарен производител на стоки и нефинансови услуги	Производство на пазарни стоки и нефинансови услуги	Нефинансови предприятия (S.11)
Пазарен производител на финансови услуги	Финансово посредничество, включително застрахователни услуги Спомагателни финансови дейности	Финансови предприятия (S.12)
Държавен непазарен производител	Производство и доставка на непазарна продукция за колективно и индивидуално потребление и извършване на операции, предназначени за преразпределение на национален доход и богатство	Държавно управление (S.13)

5. Количествен критерий за пазарен и непазарен производител (50%-ния критерий)

В таблица № 3 е представено разграничението между пазарните и непазарните производители, както и критериите за класифицирането им по институционални сектори.

Таблица № 3 - Разграничение между пазарни и непазарни производители.

Вид институционална единица		Класифициране	
	Покриват ли продажбите повече от 50% от производствените разходи?	Вид производител	Институционален сектор
Държавни институционални единици	Да	Пазарни производители	Сектор „Нефинансови предприятия” или сектор „Финансови предприятия”
	Не	Непазарни производители	Сектор „Държавно управление”

При разграничението между пазарна и непазарна продукция и между пазарни и непазарни производители се използват няколко критерии, с които се прави опит за оценка на наличието на пазарни условия и на проява в достатъчна степен на пазарно поведение от страна на производителя. Според количествения критерий за пазарен и непазарен производител (50%-ния критерий), продуктите, продавани на икономически значими цени, следва да покриват поне по-голямата част от производствените разходи чрез продажбите. За да се определи вида производител и институционалния сектор, към който той се отнася, следва да се прилага 50%-ния критерий, като се използва съотношението продажби—производствени разходи:

а) ако повече от 50% от производствените разходи се покриват от приходи от продажби, институционалната единица е пазарен производител и се класифицира в сектор „Нефинансови предприятия” или сектор „Финансови предприятия”;

б) ако по-малко от 50% от производствените разходи се покриват от приходи от продажби, институционалната единица е непазарен производител и се класифицира в сектор „Държавно управление”.

Освен посоченият количествен критерий за пазарен и непазарен производител, при отнасянето на институционалните единици по институционални сектори е необходимо да бъде прилаган и критерия, с които се установява дали институционалната единица е под контрола на държавата, представен в т. 3 по-горе.

При определянето на пазарен и непазарен производител, чрез прилагането на 50%-ния критерий, понятията „продажби” и „производствени разходи” се определят, както следва:

а) „продажби“ означава продажби без данъците върху продуктите, но включително всички плащания, извършени от държавното управление или от институциите на Европейския съюз, и предоставени на който и да било вид производител с този вид дейност, т.е. включени са всички плащания, свързани с обема или стойността на продукцията, но не са включени плащанията, предназначени за покриване на общия дефицит или за погасяване на дълговете.

Това определение за продажби съответства на определението за продукция по базисни цени с изключение на това, че:

1) продукцията по базисни цени се определя само след като е решено дали продукцията е пазарна или непазарна: продажбите се използват само при оценяване на пазарна продукция;

непазарната продукция се оценява по себестойност;

2) плащанията, извършени от държавното управление за покриване на общия дефицит на държавните корпоративни предприятия и квазикорпорациите, представляват част от други субсидии върху продуктите. В резултат на това пазарната продукция по базисни цени включва плащанията, извършени от държавното управление за покриване на общия дефицит;

б) продажбите не включват други източници на приходи като холдингова печалба (макар че тя може да бъде обичайна и очаквана част от търговските приходи), инвестиционни субсидии, друго прехвърляне на капитал (напр. погасяване на дълг) и закупуването на дялово участие;

в) за целите на този критерий производствените разходи са сбор от междинното потребление, компенсация на наетите лица, потреблението на основен капитал, другите данъци върху производството плюс разходите за капитала. Други субсидии върху производството не се приспадат. За да се осигури съгласуваност на понятията „продажби“ и „производствени разходи“ при прилагането на количествения критерий за пазарен и непазарен производител, производствените разходи не включват разходите, направени за капиталобразуване за собствена сметка. За улеснение разходите за капитал могат като цяло да бъдат приравнени към действителните нетни лихвени плащания. За производители на финансови услуги обаче се вземат под внимание лихвите, т.е. прави се корекция за косвено измерените услуги на финансовите посредници.

Количественият критерий за пазарен и непазарен производител (50%-ният критерий) се прилага, като се вземе предвид период от няколко години, т.е. критерият се прилага стриктно само, ако той е изпълнен за период от няколко години, или е изпълнен за текущата година и се очаква да бъде изпълняван в близко бъдеще. Незначителни отклонения в размера на продажбите, отчетени за една година спрямо друга година, не изискват повторна прекласификация на институционалните единици.

Ако държавната институционална единица се финансира основно от държавата в съответствие с производствените ѝ разходи или съгласно договореностите по общия бюджет, като финансирането е съсредоточено по отношение няколко фактора (крайна продукция, поддръжка на сгради, инвестиции в техническо оборудване, възнаграждения на наетите лица), то тя следва да се класифицира в сектор „Държавно управление“, тъй като това финансиране не съответства на продажбите. За да се установи естеството на тези плащания, е необходимо да се провери дали в допълнение към тези плащания държавата систематично покрива дефицита на единицата.

В съответствие с разпоредбата на чл. 67, ал. 7 от Закона за публичните финанси, Националният статистически институт предоставя информация за лицата по ал. 5 от същия закон, попадащи в сектор "Държавно управление", включително по подсектори. Обхватът, сроковете и редът за предоставяне на информацията се съгласуват между министъра на финансите и председателя на Националния статистически институт.